

๗๑๖

เหตุใดไทยจึงพูดซ้อนคำ

ๆ ล ๗

พระนิพนธ์เกีรติของ น. ม. ส.

พจนานุกรม

เจ้าภาพพิมพ์แจกเป็นของจำรวัย

ในการพระราชทานเพลิงศพ

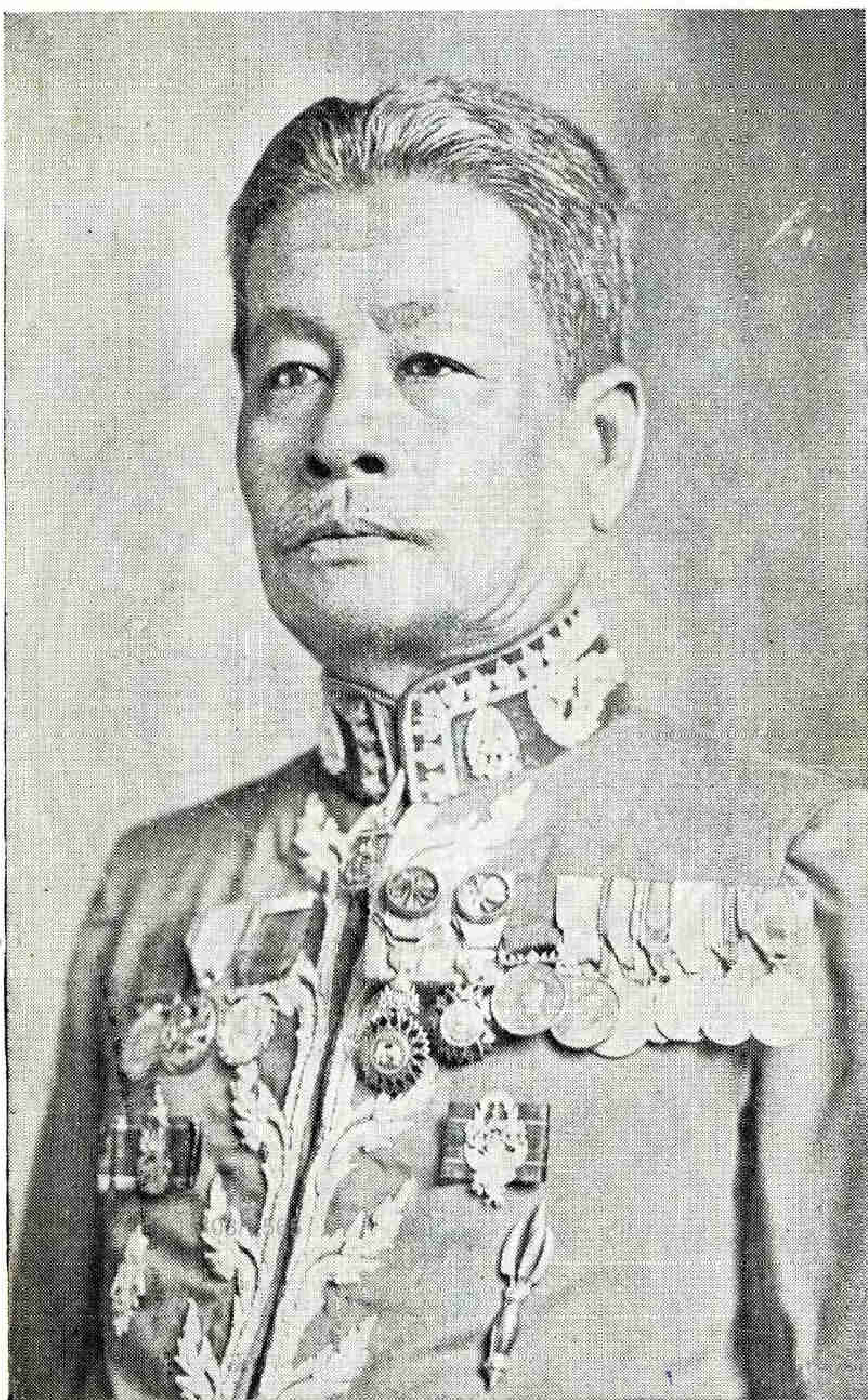
พระราชพัสดุรักษ์ (เนตร เนตรศิริ)

ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม

วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๒

15/03/2565

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

พระราชพิสดารักษ์ (เนตร เนตรศรี)

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
ประวัติพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก	(๑)
เหตุใดไทยจึงพูดชื่อนี้	๑
ความนึกในฤดูหนาว	๗
ทนต์แพทย์และรางวัลของทนต์แพทย์	๑๘
เหตุใ้การพระนพโกศลเป็นของชั้ว	๓๘

คำนำ

เรื่อง “เหตุใดไทยจึงพutsch้อนคำ” และ ความ
เรียงอื่น ๆ อีกสามเรื่องในหนังสือเล่มนี้ เป็นพระนิพนธ์
เกียรติกุของ ท่าน น. ม. ส. หรือ อีกนัยหนึ่ง พระราช
วรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ เรื่องเหล่านี้
ได้เคยลงพิมพ์ในโอกาสอื่นมาแล้ว แต่ข้าพเจ้าเห็นว่า
เป็นเรื่องที่ยังไม่จัด จึงได้ไปขอประทานอนุญาตนำมา
ลงพิมพ์อีกครั้งหนึ่ง ก็ได้ทรงประทานอนุญาต ซึ่ง
ข้าพเจ้าและเจ้าภาพทุกคนขอขอบพระกรุณาคุณของ
พระองค์ท่านไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ข้าพเจ้ามีเหตุผลอยู่ ๒ ประการ ที่เจาะจงนำพระ
นิพนธ์ของท่าน น. ม. ส. มาพิมพ์แจกในงานศพบิดา
ประการที่ ๑ พระองค์ท่านเคยทรงเป็นผู้บังคับ
บัญชาของข้าพเจ้าในสมัยทรงดำรงตำแหน่ง อธิบดี
กรมพาณิชย์และสถิติพยากรณ์ กระทรวงพระคลัง
มหาสมบัติ และรองเสนาบดีกระทรวงพาณิชย์

๒

ประการที่ ๒ พระนิพนธ์ของท่าน น.ม.ส. นั้น มีความจริงอยู่อย่างหนึ่งว่า ใครที่ใคร่จะอ่านแล้ว ต้องอยากอ่านจนจบ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระทึกใจ

ข้าพเจ้าเชื่อว่าหนังสือเล่มนี้ คงจะเป็นที่พอใจของท่านผู้ใคร่จะไปอ่านโดยทั่วกัน

พระประมณฑับัญญา

กรุงเทพฯ ๑ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๒

ประวัติพระราชพลตุรกี

พระราชพลตุรกี (เนตร เนตรศิริ) เกิดเมื่อ
วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๓๙๖ ตรงกับวัน
ขึ้น ๑๐ ค่ำ เดือนอ้าย ขกาล ฌบ้านในตลาทพล
คลองบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี เป็นบุตรคนที่ ๒
ของนายพลาญ มหาทเล็ก และนางลำฤทธิ มพนอง
ร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๖ คน ซึ่งขณะนั้นมีชีวิต
อยู่คนเดียว คือ นายช่วง เนตรศิริ น้องคนสุดท้าย
พระราชพลตุรกี มีบุตรซึ่งมีอายุอยู่จนเป็น
ผู้ใหญ่ คือ

๑. นายร้อยตรี ขนทศน์วิภาค (ชิต เนตรศิริ)
ประจำกรมแผนกทหารบก (ถึงแก่กรรม
แล้ว)
๒. นางยุติกรดำรงสิทธิ์ (เชอ รสานนท์)
ภรรยาพระยุติกรดำรงสิทธิ์ ข้าราชการ
สังกัดกระทรวงยุติธรรม

๓. พระประมณฑทยัญญา (ประมณฑท์ เนตร
ศิริ) รัชราชการกระทรวงเศรษฐการ

๔. นายแพทย์อรุณ เนตรศิริ ประจำศิริราช
พยาบาล

๕. นางสาวพจนาน เนตรศิริ

๖. นายไพบุลย์ เนตรศิริ

เมื่ออายุได้ ๘ ปี พระราชพลตรีภักย์ ได้ไปอยู่
กับพระอัยการร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นลุง ภู่านักกวตราชลิตธา
ราม (วัดพลับ) ตำบลคลองบางกอกใหญ่ และได้
ศึกษาวชิราวุธวิทยายุทธและมคอจากสำนักนั้น

พระราชพลตรีภักย์ ได้เริ่มเข้ารับราชการในกรม
มหาดเล็กเวรเดช เมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๓ ขณะมีอายุได้
๑๗ ปี มีตำแหน่งเป็นมหาดเล็กยาม และมีหน้าที่
เป็นพนักงานนำร้อน ใ้รับพระราชทานเบี้ยหวัดยละ

๘ บาท 15/03/2565

พระราชพลตรีภักย์ ได้รับราชการด้วย ความวิริยะ
อุตสาหะตลอดมาเป็นเวลา ๔๗ ปี จึงได้ออกจากราช

(๓)

การ รัชพระราชทานบำนาญเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน
พ.ศ. ๒๔๖๐ ขณะออกจากราชการได้รับพระราชทาน
เงินเดือน ๆ ละ ๓๐๐ บาท

พระราชพัสดุภักดิ์ ได้รับพระราชทานยศทางกรม
มหาดเล็กเป็นรองหัวหมื่น และได้รับพระราชทาน
บรรดาศักดิ์ตามลำดับ ดังนี้ :-

พ.ศ. ๒๔๓๓ เป็นนายราชภักดิ์ภักดิ์

พ.ศ. ๒๔๓๗ เป็นหลวงราชบุตรบำรุง

พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็นพระสमानบริกร

พ.ศ. ๒๔๖๐ เป็นพระราชพัสดุภักดิ์

ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในรัชกาล

ที่ ๕ คือ

ตราบมังกู ชั้นที่ ๕

ตราช่างเผือก ชั้นที่ ๕

15/03/2568 เหยี่ยญราชรุจิยาภาไหล่ทอง

เหยี่ยญประพาศยุโรบ

เหยี่ยญทวิธากิเศกเงิน

(๕)

เหรียญรัชมงคลเงิน

เหรียญรัชมังกลาภิเศกเงิน

เข็มพระชนมายุสมงคล

ในรัชชกาลที่ ๖ ได้รับพระราชทานเครื่องราช
อิสริยาภรณ์ คือ

ตราบมุกฎ ชั้นที่ ๔

ตราช้างเผือก ชั้นที่ ๔

เหรียญรัตนาภรณ์ ชั้น ๔

เหรียญราชรุจิยาภาไพหล่ทอง

เหรียญจักรพรรดิมาลา

เข็มช้างหลวงเดิม

เข็มพระบรมนามาภิธิย

เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ พระราชพิสุตฤกษ์ ครองยง
เป็น นายราชภณฑกฤทธิ ได้ย้ายมาประจำโรงเรียน
ราชกุมาร ในพระบรมมหาราชวัง และมีหน้าที่เป็น
พระอภิบาลของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้า
มหาวชิรุณหิศ สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระ

(๕)

พระเจ้าลูกยาเธอ พระเจ้าลูกยาเธอ และหม่อมเจ้าใน
พระเจ้าอนุวงษาเธออีกหลายพระองค์ ซึ่งทรงศึกษาวิชา
ณโรงเรียนนั้น โดยเหตุที่พระราชพัสดุกรักษ์ มีหน้าที่
ราชการต่งน จึงไต่รบพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น
หลวงราชบุตรบำรุง (อาลักษณ์เค็ดนามถวายว่าหลวง
บำรุงราชบุตร แต่สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ทรงแก้
เป็น หลวงราชบุตรบำรุง)

พระราชพัสดุกรักษ์ ได้มีโอกาสตามเสด็จสมเด็จพระ
พุทธเจ้าหลวง เสด็จประพาศหัวเมืองต่าง ๆ แทบ
ทุกคราว และนอกประเทศได้ตามเสด็จถึงสิงคโปร์
และยั้ง ในสมัยรัชชกาลที่ ๖ ก็ได้มีโอกาสตาม
เสด็จประพาศหัวเมืองหลายครั้ง แม้นพนครามรู้เต็ม
จะได้มาจากวัด โดยที่สมัยนั้นไม่มีโรงเรียนดี ๆ จะ
เรียนเหมือนสมัยนี้ก็ตาม แต่โดยเหตุที่ได้อยุไกล
ชีพพระเจ้าแผ่นดินและเจ้านายตลอดมา จึงเท่ากับได้
เข้าวิทยาลัยชั้นสูงวิทยาลัยหนึ่ง เป็นเหตุให้
พระราชพัสดุกรักษ์มีการศึกษาทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี

(๖)

ทำให้มีสติปัญญา ความตั้งใจ และความคิด
ความเห็นอันไม่ล้าสมัย แม้แต่บุตรหลานที่โตมีโอกาส
เข้าโรงเรียนดีๆ และได้เคยไปต่างประเทศมามาก ถึง
คราวงานขัญญาเข้า ก็ยังต้องมาฟังความคิดความเห็น
และมักจะไ้รับคำแนะนำที่ตนเองคิดไม่ถึงกลับไปเสมอ

พระราชพิธีทักษิณานุเคราะห์ มิเห็นสมควร แต่ไม่เห็นยอ
มั่นในการทำบุญทำทาน แม้จะตั้งตนชวตด้วยไ้รับ
พระราชทานเบี้ยหวัดเพียงบละ ๔ บาท และได้เงิน
เดือนในต่อนอกจากราชการเพียงเดือนละ ๓๐๐ บาท
ก็ยิ่งอุตสาห์เกียห้อมรอมริบไว้ หากผลประโยชน์โดย
ชอบธรรมตามพระราชกำหนดกฎหมาย สละสม
ทรัพย์ไว้บำรุงตนและครอบครัวให้เป็นสุขไ้ทั่วกัน
อุปถัมภ์บุตรให้ไ้รับการศึกษาอย่างคหที่สุดที่จะพึงทำ
ไ้ได้ และประกอบการกุศลทานสร้างถาวรวัตถุอันเป็น
สาธารณประโยชน์ไว้หลายอย่าง แม้เมื่อสิ้นชีพไป
แล้วก็ยังมมรดกตกเหลือเป็นเครื่องเกือกกุลภรรยาและ
บุตรหลานพอควรแก่อดีตภาพ

15/03/2565

(๗)

พระราชพัสดุรักษ์ เชื้อมั่นในพุทธภาษิตว่า
“อิตตาทิ อิตตโน นาโถ” ตนของตนเป็นที่พึ่งตนเอง
และได้นำหลักนี้มาใช้แก่บรรดาบุตรที่เติบโตไปแล้ว
ทุกคน ทั้ง ๆ ที่โตเคยเป็นพระพี่เลี้ยงเจ้านายมา แต่
ก็ยังมิเจ้านายข้างพระองค์ไม่ทรงทราบว่า บุตรของ
พระราชพัสดุรักษ์บรรดาการอยู่กับพระองค์ จนกระทั่ง
โตทรงทราบเองโดยเฉอฉิน

พระราชพัสดุรักษ์ เป็นผู้รักษาอนามนัยจิต และ
เคร่งในการกินอยู่หลับนอนมาก ถึงเวลาอาบน้ำ ต้อง
อาบ ถึงเวลานอนต้องนอน ถึงเวลารับประทานต้อง
รับประทาน ไม่มีการรับประทานนอกเวลาเลย ทั้งเป็น
ผู้ชอบออกกำลังกายเสมอ และการออกกำลังกาย
ของท่านก็คือใช้เครื่องรทน้ำสวณ ซึ่งท่านได้ทำเป็น
อาชีพ แม้พวกลูก ๆ ซึ่งยังอยู่ในวัยหนุ่ม ก็ไม่ทนออก
แรงทวยวอนอยู่ได้นานเท่ากัยท่านซึ่งมีอายุถึง ๘๐ เศษ

พระราชพัสดุรักษ์ บวชเป็นสมอัมพาท ถึงแก่
กรรมโดยอาการสงบคฤคนนอนหลับ เมื่อวันที่ ๒๐

(๘)

กันยายน พ.ศ. ๒๔๗๘ เวลา ๕ นาฬิกา ณบ้าน
คลองบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี

พระราชพิธีราชาภิเษก เป็นบุคคลชนชั้นที่เรียกว่าสร้าง
ตนเอง เป็นพทธมามกะ เป็นผู้ตั้งอยู่ในสัจจธรรม
มีความซื่อสัตย์กตัญญูกตเวที เป็นที่พึ่งของบุตร
ภรรยาและญาติมิตร เป็นผู้มั่งมีร่างกายแข็งแรง ไม่ค่อย
จะป่วยไข้ เป็นผู้ได้รับราชการนานถึง ๔๗ ปี และ
มีอายุยืนยาวถึง ๘๒ ปี เมื่อถึงคราวมรณภาพ
ก็มีไข้ช่วยไข้ทันทุกขัทรมาณ เมื่อสิ้นชีพไปแล้วก็มีไข้
ทำให้บุตรภรรยาได้รับความเดือดร้อน ดังที่เรียกกัน
ว่า คนตายขายคนเป็น จึงนับว่าเป็นผู้ท่มาดี และไป
ดีด้วยประการทั้งปวง.

เจ้าภาพ

15/03/2565 วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เหตุใดไทยจึงพูดช้อนคำ

จะตอบปัญหาที่งานาไวข้างบนนี้ ก็ควรต้องอธิบาย
เสียก่อนว่าปัญหาหมายความว่าอย่างไร เพราะที่เรา
เลือกใช้ว่า ช้อนคำ นั้นมิใช่อย่างเดียวกับน้กเลง
หนังสือเรียกว่า ทชคัพ “ช้อนคำ” กับ “ทชคัพ”
ถ้าจะแปลตามคำก็อย่างเดียวกัน แต่ในที่นี้เราตั้งใจให้
หมายความว่าแปลกไปคนละอย่าง เป็นการตั้งศัพท์ใหม่
ในภาษาหนังสือ จึงควรอธิบายให้แจ่มแจ้งเสียก่อน
ที่เรียกว่า ทชคัพ นั้น เป็นคำใช้กันมาเก่าในวิธี
พูดของคนต่างหนังสือ หรือที่เรียกว่าภาษาหนังสือ
ซึ่งไม่เหมือนกันที่เกี่ยวกับภาษาพูด วิธีทชคัพย่นน
คือเอาคำ ๒ คำ ซึ่งรู้ยู่ท่ว ๆ กันแล้ว มาใช้ทวย
กันโดยไม่จำเป็นเพื่อความเข้าใจ เป็นต้นว่า

“แสงขุหลนจันทรกระจ่างกลางเวหา
หอมขุขมากลนกลขกระหลขสวณ”

ฉนั้น คำว่า ขุหลัน กับ จันทร ก็แปลว่าเดือนทั้ง
 ๒ คำ กลย กระทบ ก็คำเดียวกันอีก จะว่าขุหลัน
 คำเดียวกันพอ จันทรคำเดียวกันพอ กลยหรือกระทบ
 คำเดียวกันพอเหมือนกัน เหตุที่ผู้แต่งกลอนใส่ลงไป
 ทั้งขุหลันและจันทร ทั้งกลยและกระทบ ก็เพราะจะ
 เอาสัมผัสให้กลอนไพเราะ เป็นการแสดงความรื่น
 แค้นในเรื่องถ้อยคำ เป็นทางเสียไม่ใช่ทางดี เพราะ
 เต็มคำเข้าไป อีกคำหนึ่งโดยไม่จำเป็นเพื่อความเข้าใจ
 กวีพลาดในทางนี้บ่อย ๆ เพราะไม่ทันคิดบ้างเพราะ
 อพยจนบ้าง เพราะบางสมัยไม่ถือกันว่าไม่ดีบ้าง การ
 ใช้คำ ๒ คำควบกันเช่นนั้น เรียกว่า ทวิศัพท์

ส่วนที่เราใช้ว่า ซ้อนคำ ในที่นี้หมายความว่าคนละ
 อย่าง ก่อนที่จะชี้แจงต่อไปขอกล่าวเหตุตั้งเดิมเสียแต่
 บคนว่า วิธีซ้อนคำนั้นจำเป็นเพื่อความเข้าใจ

ตัวอย่างซ้อนคำที่เรายังใช้อยู่ มีเป็นต้นว่า “เสื่อ
 สาค” ^{15/03/2565} เสื่อก็แปลว่าสาค สาคก็แปลกว่าเสื่อ “ทั้ง
 สัน” ทั้งก็แปลว่าหมด สันก็แปลว่าหมด ยังมี

“ ทั้งหลาย ” อีกคำหนึ่ง หลาย (ลาย) คำเดิมก็แปลว่าหมดเหมือนกัน แต่เดี๋ยวนี้เราใช้แปลว่ามาก คำที่เราใช้ซ้อนเช่นนี้ยังมีอีกมาก เช่นเย่าเรื้อน เกียจคร้าน ยักย้าย กว้างขวาง ผกไฟ หรือ ผกผาย (ผกแปลว่าข้าง แลผายก็เหมือนกัน) เป็นต้น

ไทยกรุงสยามสมัยนี้ไม่จำเป็นพูดซ้อนคำ ที่ยังใช้อ้อยเช่นนี้ก็เพราะคิดมาแต่สมัยที่ภาษาไทยยังแคบและยังไม่มามีวิธีที่จะพูดและเขียนได้อย่างในสมัยนี้ ภาษาไทยเป็นภาษาพยางค์เดี่ยว คำที่เป็นคำไทยแท้เป็นคำพยางค์เดี่ยวทั้งสิ้น คำ ๆ เดี่ยวจึงต้องใช้มีความหลายอย่าง และเมื่อยังมีตัวหนังสืออันน้อยและยังไม่ได้จัดอักษรวิธีให้กว้างขวาง ก็ต้องเขียนคำซ้ำ ๆ กัน เช่นที่เดี๋ยวนี้เราเขียนว่าชายใจ แต่ก่อนต้องเขียนว่าใจใจ ฉะนั้นก็ยากที่จะรู้ความหมายได้ ภาษาไทยใหญ่ (เอง) ก็ยังเขียนใจใจใจ แทนที่เราเขียนชายใจใจ อยู่จนเดี๋ยวนี้ คำพูดและหนังสือไทยใหญ่ปัจจุบันย่อมจะจำเรอญมาแล้วไกลจากไทยโบราณแท้ ๆ

แต่ถึงกระนั้นถ้าจะเขียนแปลคำอังกฤษว่า This fire is very hot ก็ต้องเขียนว่าไฟในไมเตเต (คัสมคคมีอ ของตอกเตอร์คิง) ซึ่งถ้าเขียนตามอักษรวิธีของไทยกรุงสยามก็เขียนว่า ไฟนี้ไหม้แท้ ๆ (ไหม้แปลว่าร้อน) ฉะนั้น

ส่วนวิธีออกเสียงพจนัน ไทยมีสำเนียงผันมาแต่เดิม อาจพูดเสียงสูงต่ำ เช่นไซออกเสียงเป็นไซเป็นต้น แต่ถึงกระนั้นก็ไม่แน่ว่าคนฟังจะเข้าใจจึงต้องพูดซ้อนคำ คือ เอาคำ ๒ คำที่ความอย่างเดียวกัน มาพูดซ้อนให้แปลกันไปเองในหัว จะยกตัวอย่างให้เห็นชัดต้องยกไทยพวกที่ภาษายังไม่เต็มมาถึงขั้นเจริญของเรา เป็นต้นว่าไทยในอาสามจะพูดว่า ตัด ต้องว่า ฆ่า (ฆ่าฟัน) เพราะ ฆ่า แปลได้หลายอย่าง และ ฟัน ก็แปลได้หลายอย่าง แต่ทั้ง ๒ คำแปลว่า ตัด ได้ถ้าใช้รวมกัน ก็เป็นคำอรรถคำแปลในหัว เราไทยกรุงสยามยังพูดว่า ฆ่าฟัน อยู่จนบัดนี้ แต่ไม่ใช่โดย

ความจำเป็นเลย อันที่จริงตามความเต็มแห่งภาษา
 ของเรา ฅำกัษพณเคยวณกัษความคนละอย่าง แต่
 ถงกระนณเมอเราจะพุดถงฅำกัษจะแถมพณด้วย ตำง
 ว่าคน ๒ คนที่เรารูจักเกตุวาทเรองเลกนอຍถงจะຍง
 กนด้วยขน เราเป็นผู้ห้ามเราอาจพุดว่า เรองเลกนอຍ
 เถำนจะถงฅำพณกันทำไมละนั ที่จริงเราหมายว่าฅำ
 ค้ำเคยว เราจะหมายความว่าพณด้วยกัษห้ามไค้ เพราะ
 เขาจะຍงกันต่างหาก อธิบายเรอง ช้อนค้ำ โดยนัยที่
 กลำวน ไค้ มีแล้ว ในปาฐกถาของ กรมหม่น พิตยา-
 ลงกรณว่าด้วย “ความชยายตัวแห่งภาษา” (พิมพ์
 พ.ศ. ๒๔๗๒) แต่ຍงหาไค้ตั้งคัพท “ช้อนค้ำ”
 ลงในคราวนั้นไม

หลักในเรอง ช้อนค้ำ ก็คือไทยเรามักพุดเช่นนั้น
 เพราะจำเป็นเพอความเข้าใจ ของผู้ฟัง ผิดกัษ ทขคัพท
 ซึ่ง ไมจำเป็นเพอความเข้าใจ ของผู้ฟัง (หรือผู้อ่าน)
 เป็นข้อต้น แต่ต่อมาเราพุดช้อนค้ำจนตึกปาก แม้

นาน ๆ มาเมื่อล้มความใน คำหนึ่งของ สอง คำนั้น แล้ว
คำที่ล้มนั้นก็เลยเป็น คำสร้อย เป็นต้นว่า พุทว่า ครู

บา และ วิชา บาและวาจะแปลว่าอะไรก็ล้มเสียแล้ว

เหตุที่เราชอบพูดคำสร้อยมีอีกอย่างหนึ่ง คือไทย

เราเป็นชาติที่กกลอน ชอบพูดคำคล้องจองถึงเต็มคำ

ให้ยาวออกไปอีกก็มี เช่นครูบาอาจารย์ วิชา

อากรม เป็นต้น พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดตรัสว่า

“ไม่เป็นแก้วเป็นการ” ซึ่งเป็นคำสอนพระนิคทักกล่าว

(หนังสือข้างบนนี้แต่งเมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๔๗๗)

ความนึกในฤดูหนาว

พ.ศ. ๒๔๖๗

หนังสือเขียนนำหนาว ความนึกที่กล่าวต่อไปนี้
จึงเรียกว่าความนึกในฤดูหนาว

ท่านคงจะเคยนึกแล้วกระมังว่าอากาศหนาวทำให้
คนหมั่น จนถึงมีคำกล่าวกันว่าคนในประเทศหนาว
หมั่น คนในประเทศร้อนขี้เกียจ ความขี้เกียจจะว่าจริง
ก็ได้ ว่าไม่จริงก็ได้ เพราะจริงและไม่จริงพร้อมกัน

ธรรมดาคนในฤดูหนาว เมื่อนอนขยับขยับในโปง
ถึงเวลาควรลุกก็ไม่อยากลุกขึ้น นอนขี้เกียจใน
ฤดูไหนไม่ก็เหมือนในฤดูหนาว เมื่อนั่งผิงอยู่ใกล้ ๆ
กองไฟ ก็ไม่ปรารถนาจะลุกไปที่อื่น ถ้าจะค้นหา
บุคคลขี้เกียจที่สุดในโลก ก็เห็นจะหาได้ในประเทศ
หนาว ในหมู่สกุลที่มั่งมีมาหลายชั่วคนงานไม่ต้อง
กระดิกตัวเลย ^{15/03/25๕5} ก็ไม่ต้องวิตกว่าจะมีเงินไม่พอใช้ ใน
การอยู่กินอย่างฟุ่มเฟือยที่สุด

แต่ถ้าจะพูดทั่ว ๆ ไป ชาวเมืองร้อนเห็นจะหมั่น
 น้อยกว่าชาวเมืองหนาว ทว่าหมั่นนี้หมายความว่า
 หมั่นทำกรงงาน มีใช้หมั่นเที่ยวหมั่นเล่น

งาน ก็ เล่น ผิดกันอย่างไร ครูเทพเพื่อน
 ข้าพเจ้าเคยเขียนไว้แล้ว แต่เขียนไว้ยืดยาว จะนำ
 มากล่าวซ้ำในที่นี้ไม่มีที่ ข้าพเจ้าเคยเห็นคำอธิบาย
 ของนักปรัชญาฝรั่งว่าอะไรเป็นงาน อะไรเป็นเล่น
 แต่คำที่เขาถนัดนั้น ถ้าจะเอามาแปลก็ไต่แต่คน
 แปลเก่ง ๆ และเมื่อแปลแล้วก็ยากที่จะเข้าใจยาก
 ความหมายที่กล่าวมานั้นจะแสดงโดยวิธียกตัวอย่างว่า
 เมื่อใดข้าพเจ้านั่งอยู่ที่โต๊ะเขียนหนังสือที่กระถรวง
 ใช้มันสมองยังคยมมือขวาให้เขียนหนังสือในกิจธุระ
 ราชการ เมื่อนั้นข้าพเจ้าทำงาน เมื่อใดข้าพเจ้านั่ง
 อยู่ที่โต๊ะเขียนหนังสือที่บ้าน ตั้งทำอย่างเดียวกัน ใช้
 มันสมองเหมือนกัน ยังคยมมือ ๆ เดียวกันให้เขียน
 หนังสืออย่างที่ท่านอ่านอยู่เดี๋ยวนี้ เมื่อนั้นข้าพเจ้าเล่น
 เมื่อท่านเล่นฟุตบอล ท่านเล่น แต่ในเมืองฝรั่งมีคน

เล่นฟุตบอลเป็นงานไม่น้อยเลย เหตุที่การเล่น
ฟุตบอลของพวกเขาเป็นงาน ก็เพราะได้ค่าจ้างให้เล่น
และเอาเงินค่าจ้างไปใช้จ่ายในการอยู่กิน การอยู่กิน
จึงเป็นเครื่องบังคับให้ทำงาน คือเล่นฟุตบอล

เมื่อพูดกว้างๆ ทั่วไปในโลก คนเราไม่ได้ทำงาน
เพราะอยากทำ ทำเพราะถูกบังคับ ถ้าจะยกตัวอย่าง
ในเมืองไทยให้เห็นง่าย ๆ ก็คือคนแจวเรือจ้าง คน
พวกนั้นไม่ได้เที่ยวแจวเรือร้อนรุ่มเพราะอยากแจวและ
สนุกในการแจว แกแจวเพราะจะเอาเงินมาซื้อข้าว
แกงกิน ถ้าไม่มีเงินซื้อข้าวแกงกินก็หิว ความหิว
หรือความกลัวหิวเป็นเครื่องบังคับให้แจวเรือจ้าง เมื่อ
ได้เงินเหลือจากซื้อข้าวแกงแล้ว ก็ซื้อเครื่องนุ่งห่ม
และใช้จ่ายอื่น ๆ บ้าง แต่พึงเข้าใจว่าความหิวหรือ
ความกลัวหิวอย่างเฉียวเป็นเครื่องบังคับให้แจวอยู่
เสมอ ๆ ถ้าเป็นคนดีคนดีคนดีคนดีคนดีคนดีคนดีคนดี
เอาความอยากฝนอยากกันซาเข้ามาในความหิวด้วย

เครื่องนุ่งห่มอาจเป็นเครื่องบังคับตาแจวเรือจ้างได้
 อีกอย่างหนึ่งแต่บังคับขยับที่สัดเพราะกางเกงขากวีย
 ตัวเคียวก็ใช้ไปได้นาน ไม่มีอะไรจะบังคับให้เปลี่ยน
 ขยับ ๆ ครึ่งยศเต็มยศของแกก็เสร็จอยู่ที่กางเกง
 ขากวียตัวนั้น ส่วนเครื่องปกคลุมกายอย่างอื่นเช่นเสื้อ
 และหมวกนั้นเสื้อตัวเคียวก็อยู่ไปได้ชั่วยกย หมวก
 ขยับก็ใช้ไต่จนมีมาใหม่ แท้จริงแกไม่ตายเพราะ
 ไม่ได้เสื้อและหมวก และตำรวจไม่จับเพราะเหตุนั้น
 ของทั้งสองอย่างและของเช่นกัน จึงไม่เป็นเครื่อง
 จำเป็นเลย

แต่ถ้าเมืองเรากลายเป็นเมืองหนาวปรอท๓๒ติกร
 ตาแจวเรือจ้างแกจะต้องทำงานเพิ่มขนอกมาก อาหาร
 ก็จะเป็นเครื่องบังคับขยับอย่างเก่า แต่บังคับหนักขน
 แกจะต้องมีเสื้อผาทกกันหนาวได้ ต้องนอนในทันนอน
 ซึ่งมีเครื่องคลุมมิด ทั้งต้องนอนในห้องที่มีตชิต จะ
 เทยวนอนตามศาลาวัดและทำน้ำอย่างในเมืองเรานั้น
 ไม่ได้ ถ้าท่านไม่เคยไปเมืองหนาว ท่านจะนึกไม่ออก

ที่เคียวว่าห้องที่ไม่มีตชิต แม่แต่ขีตหน้าต่างไม่สนิท
 หรือฝาม็รอยแตกเป็นทางลมเข้าไค่นัน รัชชาติมัน
 เป็นอย่างไร ห้องมิตชิตเช่นทว่าน และทงทนอน
 ทอบอุ้นควยนัน ตาแจวเรือจ้างจะต้องแจวเรือให้ไค้เงิน
 พอมาเสี้ยค่าเช่า อนึ่งความอุ้นในเย่าเรือนนันเกิด
 จากไฟ จะมีไฟต้องมีอะไรให้มันเผา และเชือไฟ
 ทถูกทสูกก็ค้อถ่านหิน เพราะมันค้อย่นานกว่าเชือ
 ชะนิตอนซงเปลืองเท่ากัน ตาแจวเรือจ้างแกจะต้อง
 แจวเรือให้มากจึงจะไค้มันมา

พูดมาเพียงนทานก็เห็นแลแล้วว่ ถ้าตาแจวเรือจ้าง
 แกอยู่เมืองหนาวแกจะต้องหมั่นกว่าอยู่เมืองไทยมาก
 แกจะหาเช่ากินค่า, อาคัยนอนตามศาลาวัด, ครอบ
 กางเกงขาก้วยตัวเคียวตลอดคัย, ไม่หาน่าอื่นไว้
 สำหรับนำหนาว, เช่นนี้ไม่ได้เป็นอันขาด เพราะแก
 จะทรงชีวิตไว้ไม่ได้ ในเมืองร้อนลึงทขัยให้หมั่น
 มนอย ในเมืองหนาวมีมาก ชาวเมืองหนาวถูกขัย

ให้หมั้นมาไม่รู้ก็ชั่วคน ก็เลยรู้สึกว่าคุณหมั้นนั้น
เป็นกรรมตาของคน

ความหมั้นนั้น ถ้าหมั้นแล้วไม่รู้ก็เก็บหอม
รอมริบก็หมั้นเสียเปล่า ความเก็บหอมรอมริบนั้นแล้ว
ก็อย่างเดียวกันอีก พูดทั่ว ๆ ไปมนุษย์เราอ้อมทrophy
ไว้ไม่ใช่เพราะอยากอ้อม อันที่จริงอ้อมเพราะมีอะไร
เป็นเครื่องบังคับ คนเรามีสภาพเป็นสัตว์สُرุ่ยสُر่าย
ท่านที่ยังไม่มีรถยนต์คงจะอยากมี ขำพเจ้ามาแล้ว
แต่อยากจะมีให้คนอื่นไปอีก ถ้าไม่มีความปราศทrophy
หรือสิ่งอื่นเป็นเครื่องกักขวาง ท่านและข้าพเจ้าคง
จะซื้อรถยนต์กันทั่วไป เมื่อซื้อรถยนต์แล้วก็คงมีสิ่ง
อื่น ๆ อีกเป็นอันมาก

การที่เราไม่สُرุ่ยสُر่ายใช้จ่ายในทางที่จำเป็น ก็
เพราะกลัวอดออมเงินหมดเสียแล้ว จะไม่มีใช้สรวอย
ในคราวต้องการ พูดสั้น ๆ ความกลัวอดคิดเป็น
เครื่องบังคับให้คนไม่สُرุ่ยสُر่าย

ความ อัด คัด นั้น เป็น ของ เลื่อน ขน เลื่อน ลง ไต่ ตาม
 ฐานะ และ ความ ต้องการ ของ คน ตาแจวเรือจ้าง จะ ไป
 ไหน เดิน ไป ก็ ไม่ รู้สึก อัด คัด เสมียน จะ ไป ทำงาน ขน
 ทราย ไป ก็ ไม่ เรียกว่า อัด คัด แต่ ถ้า ข้าราชการ ไม่ มี รับผิดชอบ
 จะ ไป ทำ ราชการ ก็ เรียกว่า อัด คัด มาก ความ
 ต้องการ เพราะ เคย และ เพราะ จำ เป็น นั้น แหะละ ถ้า ไม่มี
 ก็ เป็น การ อัด คัด

ในเมืองไทย ถ้า จะ พูด ถึง คน ทั่วไป ต้อง พูด ถึง ชาวนา
 เพราะ ชาวนา เป็น ส่วน มาก ใน พลเมือง ของ เรา ตา
 ชาวนานั้น แยก เป็น คน หนึ่ง มี ไร่ หนึ่ง ไร่ หนึ่ง ไร่ แต่ แยก หนึ่ง
 เพียง ที่ จำ เป็น จะ ต้อง หนึ่ง พดล ตาม ปกติ อาชีพ ของ แยก
 คือ การ ทำ นา และ ใน การ ทำ นานั้น แยก ต้อง หนึ่ง มาก
 ใน ต้น ฤดู ฝน ซึ่งเป็น เวลา ไร่ เวลา หว่าน เวลา เพาะ
 และ เวลา ทำ ไร่ 2565 มี ฝน เข้า ทุ่ง และ ต้น ข้าว ตง ทั่ว แล้ว
 แยก จะ หนึ่ง ทำ อะไร ก็ ไม่มี อะไร จะ หนึ่ง ทำ เพราะ การ
 ทำ นา ใน ตอน นั้น พระ อาทิตย์ และ พระ วรุณ ทำให้ เสรี ไร่ ต่อ

ถึงเวลาเกี่ยวและนวดข้าว ไม่มีเทวดาทำแทน แกร่ง
ต้องหมั่นออกพกหนึ่ง

ความต้องการของคาชาวนา นัยหนึ่งความบังคับ
ให้หมั่นนมนมน้อย แกร่งต้องมีเสื่อผ้าไว้กันหนาว ไม่
ต้องใช้ถ่านหินเป็นเชื้อไฟ การหุงต้มของแกร่งใช้พื้น
ซึ่งมีมากในเมืองไทย แต่หาในเมืองฝรั่งไม่
เรือนฝากระแจะของแกร่งมีเข้าได้ทุกทิศ ย่อมทำ
ให้เย็นสบายกว่าเรือนทึบตมิตจิต แต่ถึงกระนั้นก็ยัง
ไม่เย็นพอ แกร่งมักออกมาอนที่เฉลี่ยซึ่งลมโกรกได้
ท่านและข้าพเจ้าบางเวลาเบื่อกับข้าวไทยต้องหันไปกิน
กับข้าวฝรั่ง เบื่อกับข้าวฝรั่งต้องหันไปกินกับข้าวจีน
และเบื่อกับข้าวจีนต้องหันไปกินกับข้าวไทยอีก ส่วน
คาชาวนานั้นแกร่งไม่เบื่อกินแฮม เพราะไม่เคยกิน
แฮม และก็ไม่อยากกินแฮมเพราะเหตุเดียวกัน
แกร่งไม่มีความคุ้นเคยกับหนวดเต่าเขากระต่าย ความ
ปรารถนาหนวดเต่าเขากระต่ายจึงไม่เป็นที่ใคร่ของบังคับ

ให้หมั้น แก่มีค่าใช้จ่ายน้อย จึงไม่มีสิ่งบังคับให้แก
หมั้นหาเงินมาให้มาก

ถ้าแกเปลี่ยนจากประเทศนี้ไปเป็นชาวนาอยู่ใน
ประเทศหนาว แกจะต้องทำงานมากกว่าเดิมนมาก
มาย เพราะพระอาทิตย์และพระวรรณไม่มาช่วยทำนา
มากเหมือนที่เมืองนนนกันอย่างหนึ่ง อีกอย่างหนึ่งความ
ต้องการของแกจะทวชนทุกทางไป แกต้องหมั้นด้วย
ต้องเก็บหอมรอมริบด้วย มิฉะนั้นจะเกิดอึดอัดซึ่งจะสิ้น
ไตต่อเมื่อสิ้นชีวิตออกกรรมัง

เมื่อแกได้กล่าวว่าความกลัวหิวเป็นเครื่องบังคับให้
ตาแจวเรือจ้างต้องแจวเรือ ต่อมาได้กล่าวว่าความกลัว
อึดอัดเป็นเครื่องบังคับให้คนเก็บหอมรอมริบ อันที่จริง
ความกลัวหิวแลความกลัวอึดอัดนั้นก็นั้นเดียวกัน จึง
ควรเปลี่ยนคำกล่าวในที่นี้ว่า ความอึดอัดหรือความ
กลัวอึดอัดเป็นเครื่องบังคับให้คนหมั้น แลบังคับให้
เก็บหอมรอมริบด้วย ในประเทศหนาวความอึดอัด
เกิดง่าย เพราะความต้องการในเมืองหนาวมีมากกว่า

ในเมืองร้อน เสื้อผ้ากันหนาว อาหารชนิดที่ให้ความ
สามารถต่อสู้ความหนาว ทนร้อนซึ่งปลาคิวไว้ในห้อง
มิกซ์, ถ่านหินและเชื้อไฟอย่างอื่น ๆ เหล่านี้ ใน
เมืองหนาวถ้าใครไม่มี ก็เป็นการตัดชีวิต
หล่อแหลม ชาวประเทศหนาวถูกบังคับให้หมั่นและเก็บ
หอมรอมริบมาไม่รู้จักกี่ชั่วคน ความหมั่นและความ
รู้จักประหยัดทรัพย์จึงกินเข้าไปในกระดูกทำ เลยกลาย
เป็นธรรมดาของคนเหล่านั้น

ส่วนในเมืองร้อนอย่างเรา ความบังคับให้หมั่นและ
ให้เก็บหอมรอมริบมันยิ่งกว่าในเมืองหนาว ความจำ
เป็นที่จะต้องเปลืองทรัพย์กันอยความปราณาก็ไม่แพง
เมื่อหาได้พออยู่พอกินก็คิดว่ามีความสุข ท่านลอง
ไปถามตาชานาว่าทำไมแกไม่ทำนาให้มากขึ้น เพื่อ
จะได้เก็บเงินไว้ซื้อหมูแฮมและเนยแข็งกิน และซื้อ
รถยนต์ไว้ใช้แกก็จะตอบว่าแกไม่เคยกินและไม่อยาก
กินหมูแฮมและเนยแข็งและไม่มีที่จะซื้อรถยนต์ไปไหน
จะไปเหนื่อยทำนามาก ๆ เพื่อจะเอาเงินมาซื้อของที่แกไม่

ต้องการทำอะไร แก่ต้องการอะไรบ้างสำหรับความสุข
 ของแก ๆ ก็หาได้ทุกอย่างจากการทำนาที่ทำอยู่เดี๋ยวนี้
 คำตอบเช่นนั้นท่านคงจะรับรองว่าถูก แต่อาจทำให้ท่าน
 นึกต่อไปว่า ก็ถ้าอย่างนั้นประเทศที่เป็นเมืองร้อนจะเกิด
 หมุนกลเขามีกาลังวังชาไปอย่างไรได้เล่า.

ขบวนการพัฒนาเป็นเรื่องหยิ่งนาสิก เมื่อพัฒนาถึง
 เพียงนัยงเขาเซตลกหนักเข้า การพัฒนาเช่นนั้นไม่อาจ
 ด้ให้แตกได้ ในฤดูหนาวฤดูเดียว เพราะเมืองเราหนาว
 น้อยวนนิก ข้าพเจ้าคิดว่าต้องการฤดูหนาว ฤดูร้อน
 ฤดูฝน ทั้ง ๓ ฤดู ทั้งต้องการนักปราชญ์ที่เชี่ยวชาญ
 จริง ๆ ให้มาศึกษาความเป็นไปในท้องถิ่นาน ๆ จึงจะ
 เขียนสมบทเล่มโตพัฒนาได้.

แต่ถ้าความนึกเท่าที่ว่ามานั้น เขิกขัญหาทำให้ท่าน
 ตรึกตรองต่อไปก็นับว่าไม่เสียเปล่า ถ้าท่านคิดให้ตกได้
 ท่านจะเป็นคนฉลาดมาก เมื่อคิดตกแล้ว ถึงหากจะ
 รู้สึกภายหลังว่าผิด ก็ยังเป็นเครื่องฝึกฝนปัญญา
 นับว่าไม่เสียเปล่าอยู่นั่นเอง

ทุนทรัพย์และรางวัลของทุนทรัพย์

พ.ศ. ๒๔๖๕

เริ่มต้นในที่นี้จำจะหาคำมาใช้แปลคำอังกฤษว่า
ไฟแนนซ์ ลักคำ ๑ ถยวงการไฟแนนซ์ของเมืองเรา
เรียกว่ากระทรวงพระคลังมหาสมบัติ แต่ไฟแนนซ์
ที่กล่าวต่อไปนี้ไม่ใช่กิจการคลังเลย จึงจะขอตั้งคำใหม่
สำหรับใช้ในที่นี้ว่าธนกรณ์ เพื่อประโยชน์ที่จะให้เรียก
ได้คล่องแลสนิทกว่าคำอังกฤษ

ธนกรณ์ในที่นี้แปลโดยอุปมา ว่าเป็นเครื่องจักร
รวบรวมเงินตรา ซึ่งเราทำนทางหลายมีเหลือใช้ และรวม
มาเพื่อจำหน่ายไปให้ผู้อื่นก็ ถ้าผู้ให้ก็อยู่ต่าง
ประเทศกัน เช่นเราก็จากลอนดอนก็ หรืออังกฤษ
ก็จากอเมริกา ก็ ธนกรณ์ชนิดนั้นเป็นธนกรณ์
ระหว่างประเทศ ผู้ที่เงินมากที่สุดในโลกก็คือรัฐบาล
เหตุฉะนั้นธนกรณ์ระหว่างประเทศมักเป็นไปในทางที่

พระราชารัฐในประเทศ ๑ เป็นเจ้าหน้าที่รัฐบาลอีก
 ประเทศ ๑ ก็เงินไปเป็นทุน กระทบความจำเริญให้เกิด
 ในบ้านเมือง คือสร้างรถไฟ หรือสร้างอ่าวรับเรือสินค้า
 หรือทำชลประทานบำรุงการเพาะปลูก หรือทำการ
 สิ่งอื่นที่จะเป็นทางที่เกิผลผลประโยชน์ทำให้บ้านเมือง
 มั่งมั่งงอกงาม

เงินเหลือจ่ายซึ่งเจ้าของสงวนไว้ และให้ผู้อื่นก็ไป
 เช่นนี้ตั้งชื่อในทันทุณทรัพย์ อนุกรมนี้เป็นเครื่องจักร
 สำหรับจับทุนทรัพย์ คือเก็บเงินเหลือจ่ายของคนต่าง ๆ
 มารวมกัน และให้ก็แก่คนที่อยากก็ ไปใช้เป็นประโยชน์
 และเป็นผู้ยอมเสียค่าให้ก็ ซึ่งเรียกชื่อว่าดอกเบี้ย การ
 ที่ผู้ยอมเสียค่าให้ก็นั้น ก็โดยหวังว่าถึงจะต้องเสีย
 ดอกเบี้ยก็คงจะได้ประโยชน์จากเงินที่กินนั้นยิ่งกว่า หรือ
 ถ้าเป็นรัฐบาลก็ โดยหวังว่าจะใช้เงินที่กินนั้นลงทุนทำให้
 บ้านเมืองมั่งมั่งงอกงาม

ถ้าไม่มีใครยอมเสียค่าก็ทุนทรัพย์ คนทั้งหลาย
 คงจะหยุดการสงวนเงินเหลือจ่าย หรือถ้าสงวนไว้ก็ไม่

ให้ใครยืม (นอกจากในทางสงเคราะห์) เงินเหลือใช้
 ทั้งปวงจะกลับไปฝังดินอย่างโบราณ หรือมีฉะฉานเก็บ
 เข้าห้องมัน การหาเงินที่จะต้องใช้เงินคุณก็เป็นอัน
 เกิดไม่ได้

คุณทรัพย์ เป็นข้อใหญ่ใจความของฉนกรณ ฉะนั้น
 เราควรพูดเรื่องคุณทรัพย์ให้เข้าใจกันเสียก่อน ในโลก
 ทั่วไปเวลานี้ เจ้าของคุณทรัพย์มีปฏิภยมาก ถ้าใช้
 คุณทรัพย์หรืออำนาจที่เกิดแต่คุณทรัพย์ในทางที่ไม่ถูก
 ใจคน ก็ถูกตำว่าเป็นอย่างใหญ่ เจ้าของคุณทรัพย์
 ซึ่งใช้สมบัติของตนในทางที่ไม่ชอบธรรมนั้น เราจึง
 ช่วยกันตำว่าให้สาแก่ใจ แต่เราควรจำให้มั่นในใจว่า
 คุณทรัพย์นั้นเมื่อใช้ในทางที่ชอบแล้ว ก็หาเป็นเครื่อง
 ประหารความชอบธรรมอันอยู่ในมือเจ้าของซึ่งไม่อาย
 ขาไปไม่ ที่จริงคุณทรัพย์เป็นของสำคัญและเป็นเครื่อง
 จำเป็นแก่การประกอบกิจการค้าขายทั้งปวง เศรษฐีซึ่ง
 จำหน่ายคุณทรัพย์ของตนให้มีผู้ไปใช้ประกอบกิจการ
 หากินนั้น จึงเป็นผู้มีคุณแก่ประชุมชนเป็นอันมาก

ทนทรพยซึ่งเจ้าของได้รวบรวมขึ้นไว้ และให้ก็ ไป
 ใช้ประกอบการหากินนั้น เจ้าของย่อมจะไต่ค่าให้ก็ คือ
 คอกเบี้ย แต่คนบางพวกกล่าวโดยความเห็นที่มีในใจ
 โดยสัจจริงว่า เจ้าของทนทรพยที่บังคับเรียกเอา
 คอกเบี้ยเช่นนั้น ไม่ควรเรียกได้ โดยความชอบธรรม
 คอกเบี้ยเหล่านั้นล้วนแต่ข่มขีเอาจากผู้ลงแรงทำการ
 ทั้งนั้น ถ้าค่าทกกล่าวเช่นนั้นถูก อันกรณีทั้งปวงก็เป็น
 มิจฉาชีพ อันการทั้งปวงเป็นขโมยหมด เราควรจะ
 ช่วยกันจับตัวซึ่งตรางให้ สิ้นเชิง ข้าพเจ้าจะเขียน
 และท่านจะอ่านหนังสือนี้ทำไมเล่า

เงินนั้นเป็นที่หมายอำนาจแห่งทรัพย์ เป็นต้นว่า
 ถ้าข้าพเจ้ามีเงิน ๒๐๐ บาท ข้าพเจ้าจะซื้อคอกไม้ ไฟ
 มาจุด หรือจ้างละครมารำ หรือจ้างใครมาเล่นตลก
 หกคะเมนอะไรก็ได้ตามราคาเงินซึ่งมีจำนวน ๒๐๐ บาท
 เป็นกำหนด ^{๕/๐๓}อำนาจแห่งทรัพย์มีฉะนี้ และถ้าเจ้าของ
 ทรัพย์ไม่ใช้อำนาจของตนในทางจ้างละครมารำให้ดูหรือ
 ซื้อของมาบำรุงความสำราญชั่วคราว จะใช้ ในทางที่ ให้

คนอื่นก็ไปสร้างโรงงานและจ้างคนมาประกอบการ
หากิน และได้ออกเบี้ยเพราะใช้อำนาจทรัพย์ในทาง
นั้น ก็นับว่าเป็นอุปการแก่ประชุมนั่นเป็นอันมาก

คนบางพวกกล่าวว่า คนมีทรัพย์ใช้อำนาจแห่ง
ทรัพย์กดขี่ให้คนทำงานเป็นประโยชน์แก่ตน ตัวเอง
นั่งกินนอนกินไม่ต้องทำอะไรสักหน่อย เพราะฉะนั้น
นับว่าไม่ใช้อำนาจทรัพย์ในทางที่ชอบธรรม คำที่กล่าว
เช่นนั้น เป็นปัญหาที่ยุ่งยากในเมืองที่มีทุนทรัพย์มาก
คืออังกฤษเป็นต้น ผู้อ่านพึงรำลึกว่าหนังสือสอนบุตรป
การซึ่งเป็นที่ไปทั่วโลก จึงเอาปัญหาเมืองอันมากกล่าวด้วย
ปัญหาเหล่านี้ถ้ายังไม่ในเมืองไทยในเวลาอันนี้ ก็คงจะ
มีมาในภายหน้าเป็นแน่

ข้อที่กล่าวโทษว่าเศรษฐีจ่ายเงินให้คนไปประกอบ
การหากินแล้ว ตัวเศรษฐีเองนั่งกินนอนกินนั้น ก็เป็น
ความจริง แต่การที่เศรษฐีได้ค่าให้ก็ได้ออกเบี้ย
มานั่งกินนอนกินนั้น ก็เพราะมีเงินให้ก็ แลเงินที่ม
ให้ก็นั้นเศรษฐีได้มาอย่างไร ควรเราต้องคิดสัก

หน้อย คนมั่งมีเพราะฉ้อโกงรัยสินขล หรือทำโจรกรรม
 อย่างอนนน้อยนอกตำรา ถ้าควรอยู่ในก็ในคุก หาใช้
 ในตำราไม่ เมื่อยกพวกกันเสียแล้ว คนมีทุนทรัพย์ก็มี
 วิทยงานซึ่งได้ทำมาในกาลก่อน งานนั้นเป็นงานชะนิต
 ที่คนอนยอมเสียเงินให้ ถ้าตนไม่ได้ทำเองก็ต้องมี
 คนอนทำไวและรัยต่อ ๆ กันมา เมื่อพิจารณาฐานัน
 ทุนทรัพย์ก็คือผลแห่งงานที่ได้ทำในปางก่อน สะสม
 มาเป็นชั้น ๆ ตามมากและน้อย ธนการอาจใช้คนอน
 ทำงานให้ตนนั่งกินนอนกินได้จริง แต่ที่อาจทำฉะนั้นได้
 ก็ด้วยสะสมกุศลในปางก่อน คือได้ทำงานรวมผล คือ
 รางวัลแห่งงานนั้นไว้เป็นทุนทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเองก็คง
 ได้มรดกจากพ่อแม่หรือใครที่ทำได้ ต่างว่ามีพ่อค้า
 ร้านชำคน ๑ ทำการค้าขายอยู่ ๑๐ ปีเก็บเงินได้ ๑,๐๐๐
 บาท เงิน ๑,๐๐๐ บาทนี้เป็นรางวัลส่วน ๑ ของการ
 ค่าขายที่ทูลอยู่ ๑๐๐ บาท ถ้าตาพ่อค้าแก่จะใช้เงิน
 ของแก่ในทางจ้างละครมาเล่น ๓ วัน ๓ คืน ก็ไม่มีใคร
 มีอำนาจจะไปห้ามปรามแก่ได้ กลยจะมีคนเห็นชอบ

ไปช่วยแกตุลครแน่นไปเสียอีก แต่ถ้าแก่นกถิงกาล
 ภายหน้าไม่จ่ายเงิน ๑.๐๐๐ บาทให้ละลายไปเสีย แก
 จะไปเข้าทนกับเขาในการตากมะพร้าวแห้งส่งไปขาย
 ต่างประเทศเช่นนั้น แกก็โตชอว่าช่วยให้มีคนได้ทำงาน
 คอรับจ้างตากมะพร้าวมากขึ้น และทั้งช่วยให้คนที่
 อยากโตมะพร้าวแห้งชอโตมากขึ้นตามส่วนทุนทรัพย์
 ๑,๐๐๐ บาทของแก ต่างว่าบริษัทขายมะพร้าวแห้ง
 นั้นเฉลี่ยกำไรขงหนึ่ง ๑๐๐ ละ ๕ เช่นนี้ ถ้าพ่อค้าแก
 ก็โตคอกเขยคอกค่าให้กู บละ ๕๐ บาท เงิน ๕๐ บาท
 นั้นแกโตเพราะผลแห่งการค้าขายที่ทำอยู่ ๑๐ ขันนให้
 รางวล กกล่าวอกอย่างหนึ่งคือแกมีบุญเป็นราคาขละ
 ๕๐ บาท เพราะโตข่าเพ็ญกุศลระหว่าง ๑๐ ปี ละสม
 เป็นผลมีกำหนดราคา ๑,๐๐๐ บาทถ้วน.

ถ้าจะกล่าวว่ตาพ่อค้าร้านชำแก่นอนขเกยจอยู่วัน
 ยิงค่า ๆ ไม่ทำอะไรเลยก็โตเงินขละ ๕๐ บาท เช่นนี้
 ก็กล่าวโต แต่ที่แกโตเช่นนั้นไม่ใช่ผลแห่งความขเกยจ
 ในเวลานี้ เป็นผลแห่งความหมั่นระหว่าง ๑๐ ปีล่วง

บรรพบุรุษของคุณเป็นต้น ขอรับรองว่าบุคคลที่หมั้นแล
 สะสมทุนทรัพย์ไว้แล้ว ไม่ควรมีอำนาจส่งทุนทรัพย์
 นั้นให้บุตรหลานที่ไม่เคยหมั้นเลย ไตนั่งกินนอนกิน
 รางวัลแห่งความหมั้นของผู้ที่พ้นไปแล้วนั้น พวกที่
 เห็นเช่นนั้นมักอธิบายยืดยาวเห็นจะนำมากล่าวไว้หลาย
 เล่มสมุด ขอที่ว่าไม่ชอบธรรมนั้นเราท่านที่ไม่มีการ
 บรุษสะสมทุนทรัพย์ไว้ให้ ก็คงจะช่วยกันเห็นชอบมาก
 ด้วยกัน และความมั่งมีนั้นเมื่อประกอบกับความเป็นผู้
 ไม่เคยกระตือรือร้นทำอะไรให้เป็นคุณดีในโลกนี้เลย
 บางทีก็กลับเป็นคุณชั่วแก่ผู้มั่งมีได้บ่อย ๆ เพราะไม่
 รู้จักราคาแห่งทรัพย์ซึ่งได้มาง่ายนัก คุณชั่วซึ่งอาจ
 เป็นผลแห่งความได้กำเหนิดในสกุลมั่งคั่งนั้น อาจ
 กล่าวแยกอาหารได้ตั้งเล่มสมุดเหมือนกัน
 แต่การมั่งมีด้วยไทรยมรดกนั้นก็มิควรได้ ใช้
 จะมีแต่คุณชั่วผวยเคียวคงตกคนข้างจำพวกกล่าวนั้นก็หา
 มิได้ ธรรมดาคนที่กระทำการสะสมทุนทรัพย์นั้นก็
 เพราะอยากจะมี ความมั่งมีเป็นท้หมายความทำการ

สำเร็จ ปริมาณแห่งความมีเป็นเครื่องวัดความสำเร็จ
 แลคนเราที่ใจควรเป็นคนคงจะอยากกระทำการให้
 สำเร็จแลอิมเอบในความสำเร็จของตน อนึ่งผู้ที่ได้ทำ
 การสำเร็จแลสะสมทรัพย์สมบัติไว้แล้วนั้น มักจะอยาก
 ย่นผลแห่งความสำเร็จให้บุตรหลานรับช่วงต่อไป มิ
 ฉะนั้นผลแห่งความสำเร็จก็จะกระเจตกกระจายกับสูญไป
 พรอมนกบชีวิตของผู้ทำสำเร็จ อาจกล่าวได้ว่าน้ำใจคน
 โดยมากต้องการมิตทรัพย์เพื่อจะส่งช่วงให้แก่ลูกหลาน
 ที่เกิดภายหลัง ถ้ามีสมบัติแล้วรู้ว่าจะส่งต่อไปไม่ได้ก็
 รู้สึกเหมือนหนึ่งว่าสมบัตินั้นมีไซ้ของ ๆ ตน อย่างขุน
 นางกินพานทองจะรู้สึกว่าพานทองเครื่องยศเป็นสมบัติ
 ของตนเท่าพานทองใบเล็กซึ่งทำตนเองสำหรับรับรองคน
 โทนั้นหาไม่ได้ พานทองเครื่องยศนั้นเป็นของพระราช
 ทานชูเกียรติยศผู้รับ เราจึงอยากรับพระราชทานและ
 รักษาไว้ชั่วชีวิต แต่ทุนทรัพย์นั้นถ้าเก็บหมกไว้ก็ไม่
 เป็นเครื่องชูเกียรติเลย ถ้าเก็บไว้แล้วส่งต่อไปให้
 ลูกหลานไม่ได้ เราก็ก็น่ามาเก็บไว้ให้ช่วยการ ถึง

จะหามาได้ก็คงจะใช้ให้ละลายไปหมด เพราะฉะนั้น
 การให้และการรักษามรดกมีประโยชน์แก่ประมุขชนใน
 ทางที่เป็นเครื่องชักชวนให้สะสมทุนทรัพย์ และทุน
 ทรัพย์ที่สะสมไว้นั้นเป็นประโยชน์ในการลงทุนเพื่อต่อ
 ลิน เช่นตั้งโรงงานทำของขายเป็นต้น การลงทุนเช่น
 นี้ทำให้ความมั่งคั่งเกิดในประมุขชน

ส่วนเราท่านที่ไม่ได้เกิดในสกุลเศรษฐี หรือไม่
 ได้รักษามรดกให้มั่งมีด้วยไม่ต้องกระตือรือร้น ควรคิด
 ว่าทุนทรัพย์ที่มารวมกันเป็นมรดกนั้น โดยมากไม่ได้
 เกิดเองมาเอง คงจะมารวมกันด้วยมีผู้หมั่นสะสม
 แทบทั้งนั้น อนึ่งมีคำร้องว่าคนที่มั่งมีด้วยการค้าชื้อโก่ง
 หรือล่อลวงในการทำของขายนั้นมามาก ทุนทรัพย์
 เหล่านั้นได้มาโดยทุจริต ไม่ควรใครจะได้รางวัล
 จากทุนทรัพย์เหล่านั้น คำที่กล่าวเช่นนั้นในส่วนการค้าชื้อ
 โก่งต้องปล่อยให้กฎหมายและเครื่องมือของกฎหมาย
 เป็นธุระ แต่ทุนทรัพย์ที่รวมกันแล้วนั้นจะแยกเป็น
 สุจริตและทุจริตก็แยกไม่ได้ เมื่อใครได้ไปก็อาจใช้

ต่อสินหากำไรได้ทั้งนั้น ส่วนการล่อลวงทางของขาย
 นั้นจะไปโทษผู้ขายฝ่ายเดียวไม่ควร ถ้าเราไม่โกงใคร
 จะหลอกขายอะไรเราก็ไม่ได้ เป็นต้นว่ามีผู้ที่เราไม่
 รู้ชื่อและไม่รู้จักตัวเขียนหนังสือประกาศว่า เราต้อง
 กินยาชนิด ๑ จึงจะเป็นสุข เราไม่เห็นหลักฐานอะไร
 ที่ควรเชื่อว่าเป็นจริง แต่เราก็พากันซอยานั่นกินเพราะเขา
 ว่าต้องกิน และซื้อตามราคาและปริมาณซึ่งทำให้ผู้
 ขาย (คือผู้บอกให้เราต้องกิน) สะสมทุนทรัพย์ได้
 เป็นล้าน ๆ เช่นนี้ น่าจะเห็นว่าเขามีทุนทรัพย์ด้วย
 ความหลงของเราออกกระมัง ของขายบางอย่างผู้
 ขายเขานอนหลอกเราอยู่บนเก้าอี้แพรทิมืองฝรั่ง เรา
 อยู่ถึงเมืองไทยก็พลอยไปช่วยให้เขาสะสมทุนทรัพย์
 เป็นมรดกแก่ลูกหลานของเขาด้วย

บัดนี้จะย้อนกลับไปกล่าวซ้ำความว่า ทุนทรัพย์
 นั้นคือผลแห่งความหมั่นประกอบการในปางก่อนรวบรวม
 รวมกันไว้จนบัดนี้ กล่าวอีกอย่าง ๑ คือ กุศลที่ได้
 ขำเพื่อบุญรวมไว้ ผู้ที่ได้ขำเพื่อบุญกุศลคืออุสาหะประ

48585

กอปรกันนั้น เมื่อเก็บผลไว้ ไต่ก็ใช้ผลนั้นเป็นทุนอสุหา
 ประกอบกิจต่อไปอีก ไม่ใช่ทุนทรัพย์ในทางที่จะนำ
 ความสำราญมาให้ชั่วคราว การประกอบกิจนั้นจะ
 ทำเองหรือให้คนอื่นทำก็มีผลแก่ประสมชนเช่นเดียว
 กันทั้งนั้น ทุนทรัพย์ที่ใช้ในทางนมค้ำกล่าวว่ามีเหมือน
 พรรณเข้าปลูกคือเมล็ดที่แยกไว้เพาะในฤดูหน้าไม่
 ใช้เมล็ดที่เรากินหรือขายให้คนอื่นไปกิน หรือให้ม้า
 กิน หรือต้มเหล้า หรือทำอะไรที่ทำได้เข้า ถ้าเรา
 เลิกเก็บพรรณเข้าปลูกเสีย ขั้หน้าเข้าจะมีน้อยเต็มที
 และไม่เข้าจะหมดฉันใด คนที่รวบรวมผลแห่งความ
 อสุหาในการก่อนไว้เป็นทุนทรัพย์ได้แล้ว ถ้าไม่ใช้
 ในทางที่ต่อสืบ ไม่เข้าการต่อสืบคือลงทุนทำของขาย
 เป็นต้น ก็หมดไปฉันเดียวกัน

ส่วนคนที่มีจ้างทำงาน ซึ่งในที่นี้หมายความว่า
 คนไม่มีทุนทรัพย์ของตัวเอง มีแต่ความสามารถด้วย
 ขัญญาหรือช่วยมือเป็นเครื่องหากินนั้น คนพวกนี้ควร
 ยินดีเอาใจช่วยผู้ที่สงวนเงินเหลือจ่ายไว้สำหรับให้ใช้

ลงทุนทำการที่คนวัยจ้าง ทนทรพยนตร์เป็นเครื่องจำ
 เป็นแก่การหากินค่อทำของชายเป็นต้น คนที่อยาก
 จะวัยจ้างในโรงงานทำของชายก็ตาม เป็นเสมียน
 ในบริษัทพาณิชย์ก็ตาม ควรสวคมนตรีภาวนาให้ทน
 ทรพยนตร์เกิดมขนมมาก ๆ เพราะถ้าทนทรพยนตร์ยังจ่ายไป
 ลงทุนมาก การเรียกจ้างคนก็ยงมากชน การหากิน
 ของลูกจ้างจะแน่นหนาชนตามส่วนแห่งทนทรพยนตร์ชงทว
 ชนนั้น ถ้าทนทรพยนตร์น้อยและเจ้าของระแวงความเสีย
 หายไม่จ่ายไปให้จ่าย ๆ จะยอมจ่ายก็แต่เมื่อได้คอก
 เบียดสูง ๆ เช่นนั้น ผู้จะคิดการพาณิชย์ตั้งโรงงานทำ
 ของชาย ก็จะต้องคิดแล้วคอกอกจึงจะตั้งลงไปได้ การ
 เรียกจ้างคนงานและเสมียนในบริษัทพาณิชย์ก็จะต้อง
 น้อยลงไปอยู่เอง

ผลหรือรางวัลแห่งการหมั้นประกอบกิจการพาณิชย์
 คคือตั้งโรงงานทำของชายเป็นต้นนั้น ถ้าจะแบ่งอย่าง
 หยาย ๆ ก็แบ่งได้เป็น ๒ ส่วนคือแบ่งเป็นรางวัลคนที่
 ลงมือทำการ ส่วน ๑ แบ่งเป็นรางวัลผู้ที่ได้สะสม

ทุนทรัพย์ไว้จากผลแห่งความหมั่นประกอบกิจการในปาง
 ก่อน และเอาทุนทรัพย์นั้นมาจำหน่ายเป็นทุนทำการ
 อีกส่วน ๑ ผู้ลงมือทำการและผู้มีทรัพย์ให้เป็นทุนทำการ
 นั้น นับว่าเป็นมิตรและเป็นปฏิปักษ์กันไปในตัว เป็น
 มิตรเพราะต้องช่วยกันจึงจะสำเร็จประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย
 เป็นปฏิปักษ์เพราะต่างฝ่ายเพียรจะแย่งส่วนกำไรให้
 มากที่สุดซึ่งจะแย่งได้ การแย่งส่วนแห่งกำไรนี้ถ้า
 ฝ่ายไหนมากฝ่ายนั้นมักจะแพ้ ถ้าหากมีคนคอย
 ระวังทำงานตั้งล้านคน มีเจ้าของเงินที่จะจ่ายไปลงทุน
 ทำงานได้คนเดียว เจ้าของทุนก็คงจะเรียกส่วนกำไร
 สูงที่สุด กล่าวคือให้เงินเดือนแก่คนงานน้อยเป็นต้น
 ส่วนคนที่คอยจะระวังนั้นมจนวนมากมาย ถ้าไม่ได้
 ระวังจะไม่มิดอะไรกิน ถึงจะได้ค่าจ้างน้อยก็ต้องยอม
 เช่าจ้าง¹⁵ คอยยอมแพ้เจ้าของทุนในการแย่งส่วนกำไร
 แห่งการตั้งโรงงานทำของขายนั้น ถ้าการเป็นไปได้ตรง
 กันข้าม คือมีคนมีเงินจะลงทุนมากมายแต่ลูกจ้าง

หายากเช่นนั้น พวกบริษัทก็ไต่เบียด คอจะไต่เงินเดือน
สูงเป็นต้น เหตุคงน่าจะกล่าวว่าย่างไหนมากข้างนั้น
มักจะแพ้

ส่วนการหากินย่อยคือการตั้งร้านชำขายของเป็น
ต้นนั้น ถ้าคนจำนวนมากหากินง่าย พ่อค้าย่อยก็
พลอยค้าขายดีไปด้วยกัน เป็นต้นว่ามีคนรับจ้าง
ทำงานไต่เงินเดือนมากคนด้วยกัน การซื้อขาย พริก
กระเทียม หอม กระเทียม ก็คงจะมากกว่าเมื่อมีคนไต่
เงินเดือนน้อย

การเป็นตงนคนทั้งหลายที่ตงใจหากินเป็นลูกจ้าง
ก็ค้าขายรายย่อยก็ นอกจากอยากเป็นผู้มีทุน
ทรัพย์สินของตัวเอง ควรอยากให้คนอื่นมีทุนทรัพย์มาก ๆ
ด้วยกัน ไม่ควรคิดว่าคนมีทุนทรัพย์เป็นจำพวกที่กิน
เลือกกินเนื้อคนจนถ่ายเดียว

อนึ่งผู้จำหน่ายทรัพย์สินให้เป็นทุนทำของขายนั้น
มิใช่จะมีแต่ทางไต่ ทางเลือกก็ย่อมจะมีเหมือนกัน ใน
สมัยโบราณเมื่อคนเรายังมีความคิดน้อย ต่างคนก็

ทำเครื่องใช้เครื่องกินของตนเอง ต่อมามีความคิด
 มากเขาก็กเลือกทำแต่สิ่งที่ตัวชำนาญ เป็นต้นคนทำ
 ครกก็ทำครกอย่างเดียว โดยหวังว่าผู้อื่นที่ทำครก
 ไม่ได้ จะนำสิ่งอื่นมาแลกครกของตน การทำครก
 อย่างเดียวอาจนำมาซึ่งเครื่องกินเครื่องใช้ทั้งหลาย
 ตามความประสงค์ ช่างทำครกนั้นเชื่อว่าคนอื่น ๆ จะ
 ยิงยิงสัตว์เป็นอาหารดังที่เคยทำมาแต่ก่อน จะไม่
 หันไปกินอาหารอื่น คือปลาเป็นต้นกันเสียทั้งหมด ถ้า
 มีเหตุที่ทำให้คนเลิกใช้ครกหรือใช้น้อยไป การหา
 เครื่องกินเครื่องใช้ด้วยการทำครกก็จะเสื่อมไป นับว่า
 ช่างทำครกมีช่องจะเสียทางหากินด้วยประการฉะนี้ ส่วน
 การทำของขายในเวลาปรกติขยัน ก็มีช่องที่จะเสีย
 อย่างเดียวกับช่างทำครกในเวลาโบราณ และความ
 เสียหายนั้นตกแก่เจ้าของทุนทรัพย์ก่อน ถ้าโรงงานทำ
 ของขายล้มไป ลูกจ้างของโรงงานนั้นก็หยุดได้รับ
 ค่าจ้าง แต่ถ้าวางงานยังเปิดอยู่ จะได้กำไรก็ตาม

หรือขาดทุนก็ตามลูกจ้างคงจะได้ค่าจ้างอยู่เสมอ เหตุ
 ington จึงกล่าวว่า ถ้ามีภัยมาถึงโรงงานทำของชาย
 ภัยนั้นย่อมจะมาถึงเจ้าของทุนทรัพย์ก่อน และถ้า
 ภัยนั้นเป็นภัยใหญ่ เจ้าของทุนทรัพย์คงจะเสียหาย
 มากกว่าคนอื่น ๆ

เมืองเราเวลานี้เจ้าของเมืองคือพวกไทยมีทุนทรัพย์
 จะใช้ทำการค้าขายได้น้อย เรามีที่ดินมากและที่ดิน
 ของเราข้างบนก็เขี้ยวไปด้วยพืชพรรณรุกชชาติอื่นอาจ
 เป็นเครื่องนำมาซึ่งทรัพย์ เมื่อขุดลงไปก็พบทรัพย์
 ได้ดินคือแร่ต่าง ๆ เป็นอันมาก พืชสน ๆ ข้านเมือง
 ของเราเป็นแผ่นดินซึ่งมีทรัพย์เห็นได้ทันทีหรือแอบ
 ซ่อนอยู่มากมาย แต่การที่จะทำให้ทรัพย์ดิบ ๆ เหล่านั้น
 ละทิ้งสำนักเก่าของมัน คือพื้นแผ่นดินแปรรูปเป็น
 เงินตราอยู่สำนักใหม่ คือกระเป๋ารองเรานั้นต้องได้
 ทุนทรัพย์มาใช้มากมายจึงจะทำให้เต็มที และเมื่อได้
 ทุนมาแล้วยังต้องมียุญาความรู้ความชำนาญอีกแล้ว

เมื่อเมืองเรายังไม่มีเงินจะลงทุนพอ และทั้งยังขาด
 ความรู้ความชำนาญอยู่นั้น ถ้าเราจะหวังทรัพย์สิน ๓
 ของเราไว้ทั้งบนดินและใต้ดิน ก็เหมือนกับประพฤติ
 ทั่วเป็นหมานอนเฝ้า รางหญ้าปราศจากประโยชน์ตน
 ประโยชน์ท่าน เพราะฉะนั้นเราจึงยอมเสียดอกเบี้ย
 ๒๕% ๓% ๕% ๖% ๗% ๘% ๙% ๑๐% ๑๑% ๑๒% ๑๓% ๑๔% ๑๕% ๑๖% ๑๗% ๑๘% ๑๙% ๒๐%
 กู้เงินเมืองอื่นมาลงทุนบำรุงบ้านเมืองในทางที่เราทำเอง
 เช่นทำรถไฟและชลประทาน เป็นต้น หรือยอมให้ชาว
 เมืองอื่นซึ่งมีทุนและมีความชำนาญมาลงทุนทำการหา
 กำไรช่วยทุนและปัญญาของเขาเอง เป็นแต่เราแบ่ง
 เขาส่วนแห่งกำไรบ้าง เช่นอนุญาตให้ทำป่าไม้หรือ
 ให้ขุดแร่ เป็นต้น

ต่อไปข้างหน้ากิจการที่จะเกิดใหม่ ๆ ยังมีอีกมาก
 ถ้ามีทุนทรัพย์ภายในบ้านเมืองมาใช้เองได้ ยิ่งมากยิ่งดี
 แต่การลงทุนปราศจากปัญญาอันฉิบหายเร็วที่สุด เหตุ
 ฉะนั้นเราพึงบำเพ็ญตัวให้เป็นประชุมชนซึ่งมีทั้งทุนและ
 ๒๕% ๓% ๕% ๖% ๗% ๘% ๙% ๑๐% ๑๑% ๑๒% ๑๓% ๑๔% ๑๕% ๑๖% ๑๗% ๑๘% ๑๙% ๒๐%
 ๒๑% ๒๒% ๒๓% ๒๔% ๒๕% ๒๖% ๒๗% ๒๘% ๒๙% ๓๐%
 ๓๑% ๓๒% ๓๓% ๓๔% ๓๕% ๓๖% ๓๗% ๓๘% ๓๙% ๔๐%
 ๔๑% ๔๒% ๔๓% ๔๔% ๔๕% ๔๖% ๔๗% ๔๘% ๔๙% ๕๐%
 ๕๑% ๕๒% ๕๓% ๕๔% ๕๕% ๕๖% ๕๗% ๕๘% ๕๙% ๖๐%
 ๖๑% ๖๒% ๖๓% ๖๔% ๖๕% ๖๖% ๖๗% ๖๘% ๖๙% ๗๐%
 ๗๑% ๗๒% ๗๓% ๗๔% ๗๕% ๗๖% ๗๗% ๗๘% ๗๙% ๘๐%
 ๘๑% ๘๒% ๘๓% ๘๔% ๘๕% ๘๖% ๘๗% ๘๘% ๘๙% ๙๐%
 ๙๑% ๙๒% ๙๓% ๙๔% ๙๕% ๙๖% ๙๗% ๙๘% ๙๙% ๑๐๐%
 ๑๐๑% ๑๐๒% ๑๐๓% ๑๐๔% ๑๐๕% ๑๐๖% ๑๐๗% ๑๐๘% ๑๐๙% ๑๑๐%
 ๑๑๑% ๑๑๒% ๑๑๓% ๑๑๔% ๑๑๕% ๑๑๖% ๑๑๗% ๑๑๘% ๑๑๙% ๑๒๐%

เศรษฐกิจ เป็นมนุษย์ อัจฉริยะหายาก อยู่สักหน่อย
 แม้ ในภูมิภาคที่เศรษฐกิจไม่เกิด เร็วเหมือนเห็นตงอก
 เพราะฉะนั้นเราจะชวนกันเป็นเศรษฐกิจให้เคลื่อนไปใน
 ๒-๓ วันก็ไม่ได้ แต่เราอาจชวนกันประหยัดเงิน
 เหลือจ่ายซึ่งเมื่อรวมกันเข้าแล้ว ก็อาจใช้เป็นทุนทำการ
 ต่อสินได้ ในทางที่ควรแก่ภูมิภาคและเวลา.

เหตุไฉนการพนันจึงเป็นของชั่ว

ถ้าถามว่าการพนันเป็นของชั่วหรือไม่ ทุกคนคงจะตอบว่าเป็น แม้นักเลงการพนันก็คงจะตอบเช่นกัน ฉะนั้นเกี่ยวกับนักเลงเหล่านี้ ถ้าถามว่าการกินเหล้ามีโทษหรือไม่ แม้ตัวเองจะเมาทุกวัน ถ้าตอบโดยจริงใจ คงจะตอบว่ามีอยู่นั่นเอง ผู้อ่านมีขัญญาพึงสังเกตว่า ขัญหาว่าการกินเหล้ามีโทษหรือไม่ นั่นเป็น ขัญหาไม่มีเงื่อนไข ถ้าตอบว่ากินแต่พอควรก็ไม่มีโทษ ฉะนั้น “กินแต่พอควร” นั่นเป็นเงื่อนไข คำตอบจึงหาใช่ตอบขัญหา ซึ่งไม่มีเงื่อนไขไม่ อนึ่งศิลปะ ๕ ของเรามีไต่กล่าวถึงพอควร หรือไม่พอควร ต้อง

เว้นทางสน

ความดีของคนอันยกย่องกันโดยปฏิเสธความชั่ว นั้น เรานิยามกันหมดแต่โบราณสามอย่าง คือ ไม่สุบผัน ไม่กินเหล้า ไม่เล่นเบี้ย การขอลูกสาวแต่ก่อน เมต ฝ่ายชายแต่งให้ มีผู้เป็นสื่อไปขอแล้ว ถ้ายังไม่รู้จัก

คำนึงด้วยกัน ฝ่ายหญิงก็ต้องขอผลสืบ และเมื่อไป
 ถามใครที่รู้จัก ถ้าชายเป็นคนที่ไม่มีความสุข ผู้ถาม
 ก็คงจะตอบว่า คือกอก ไม่สุขสัน ไม่กินเหล้า
 ไม่เล่นเบี้ย เป็นคำตอบซึ่งดีเป็นที่พอใจในสมัยก่อน
 ในสมัยนับตามารดาฝ่ายหญิงต้องการทราบยิ่งกว่านั้น
 คำที่ใช้เป็นคำจำนำของเรา นี้ ถือเอาแล้วว่า การ
 พระนั้นเป็นของชั่ว ไม่ถามว่าชั่วหรือไม่ ถามว่าชั่ว
 เพราะเหตุไร

† ปัญหาที่ตอบโดยมีไตรภพตรอง ก็มักจะตอบกัน
 ว่า การพระนั้นเป็นของชั่วเพราะทำให้ฉิบหาย คือทำ
 ให้เสียทรัพย์ และเมื่อเสียไปแล้วผู้เสียก็อาจประกอบ
 การเป็นโทษต่าง ๆ ในที่สุดถึงทำผิดกฎหมายถูก
 จำคุกก็ได้ การตอบเช่นนั้นเป็นการตอบง่าย ๆ ซึ่งทุก
 คนย่อมจะคิดได้เอง ถ้าใครตอบลึกซึ้งไปกว่านั้น
 ก็มักจะตอบตามที่ท่านว่าไว้ในบาลี กล่าวนัยหนึ่ง คือ
 ตอบตามคำพระเทศน์ ซึ่งชี้แจงตักขณไปอีกชั้นหนึ่ง
 คำอธิบายในบาลีว่าเหตุใด การพระนั้นจึงเป็นของชั่วนั้น

มีในสังคาโลวาทสูตร กำหนดเอาการพระนั้นเป็นทาง
หนึ่งแห่งอธิบายมุขทั้ง ๖ และเหตุที่ยกชนกกล่าวว่าเป็น
คือโทษ ๖ สถาน ว่าย่อ ๆ ก็คือ

สถานที่ ๑ การพระนั้นยอมก่อเวรระหว่างผู้ชนะกับ

ผู้แพ้

สถานที่ ๒ ผู้แพ้ย่อมเสียทายทรัพย์ที่เสียไป

สถานที่ ๓ ทรัพย์ของผู้พระนั้นมักเสียหาย

สถานที่ ๔ ไม่มีใครเชื่อถือนักเลงพระนั้น

สถานที่ ๕ นักเลงพระนั้นยอมเป็นทศหมีนของคน

สถานที่ ๖ ไม่มีใครยอมแต่งงานด้วย

โทษทั้ง ๖ สถานนี้ ก็ที่เข้าใจไม่สู้ยาก ไม่น่าจะ
ต้องอธิบายต่อไปอีก ถ้าจะพูดถึงความสำคัญ ว่า
สถานไหนสำคัญมาก สถานไหนสำคัญน้อยกว่ากัน
ก็พูดได้แต่ตามความเห็นบุคคลในประชุมชนของเรา
เวลานี้ ในสมัยพระพุทธเจ้าเราพูดไม่ถูก เพราะผิด
เวลาจนถึง ๒๕๐๐ ปี บ้านเมือง ขนบธรรมเนียม
และใจคน ย่อมจะผิดกับเราทั้งนั้น แต่ว่าโทษ ๖ สถาน

ที่ชี้ให้เห็นในสิงคาโลวาทสูตรนั้น เป็นโทษที่ชดะเพาะ
 ด้วยบุคคล ไม่ใช่ชี้โทษแห่งการพระนั้นโดยน้ำเนือของ
 มันเอง ถ้าจะค้นคำตอบข้อนี้ เห็นจะต้องตอบจากท่อน
 ในบาลี อาจต้องย้อนไปถึงปฐมเทศนาที่เป็นได้ ผู้เขียน
 ในที่นี้ไม่ใช่ผู้ทรงพระไตรปิฎก จำต้องพูดภายในความ
 รู้และปัญญาของตน

การที่จะตอบว่าเหตุใดการพระนั้นจึงเป็นของชั่วโดย
 น้ำเนือของมันเองนี้เป็นของยากจริง ๆ เราขออรรถทุก
 คนว่าการพระนั้นเป็นของชั่ว แต่คนโดยมากมีความ
 เห็นดีเห็นชั่วโดยเหตุเลือน ๆ ถ้าขอให้อธิบายเหตุก็
 อธิบายเลือน ๆ เมื่ออธิบายแล้วกลับสงสัยขึ้นก็เป็น
 ได้ ถ้าฝ่ายหนึ่งยกตัวอย่างมาอ้างว่าคนนั้นคนนั้นขบ-
 หายสนเนือประดาตัว เพราะการพระนั้น ก็อาจใคร่
 ตอบว่า แน่แล้ว การพระนั้นเป็นของชั่ว แต่ถ้าจะซึ่ง
 นำหนักกษัตริย์ของทยกนั้น ก็มีตัวอย่างอื่น ๆ เป็น
 อนุมากซึ่งนักพระนั้นไม่สนเนือประดาตัวเพราะการนั้น
 ทกกลับมั่งมิกพอชตัวได้

ผู้เขียนเรื่องนี้ไม่เชื่อว่าใครอาจทำอะไรให้การพระนั้น
 หมดไปจากโลกหรือจากบ้านเมืองใดได้ แต่เชื่อว่า
 ถ้ามัน้อยลงจะดีกว่ามีมากจน ความเห็นที่ว่าควรมี
 การพระนั้นน้อยลงนั้น เป็นความเห็นในทางธรรมไม่
 น้อยกว่าในทางโลก คือว่าโทษโดยน้ำเนือของมันจะ
 อยู่ในเรื่องใดเงินเสียเงินเท่านั้นห้ามได้ ผู้เขียนเคย
 อ่านความเห็นของผู้มีปัญญาว่า การกอบกกรรมอันใด
 จะเป็นโทษก็ด้วยเหตุ ๓ ประการ คือ

ประการที่ ๑ กรรมนั้นมีผลชั่ว

ประการที่ ๒ กรรมนั้นเกิดจากใจเป็นยาป

ประการที่ ๓ กรรมนั้นแสดงออกมาซึ่งหลักการ

อันร้าย

ผู้กล่าวเหตุ ๓ ประการนี้ ไม่ได้พูดถึงการพระนั้น
 พูดทั่วไปถึงการกอบกกรรมอันมีโทษ ถ้าการพระนั้นเป็น
 โทษ ก็ควรจะลงใน ๓ ประการนั้น และเราเชื่อว่า
 ลงกันได้ คือประการที่ ๑ การพระนั้นมีผลชั่วแน่ เห็น
 ได้ในข้อที่นับเป็นอธิบายมุขในพุทธศาสนา ประการ

ที่ ๒ การพระนัยยอมเกิดจากใจอันอยากได้ทรัพย์สินของ
ผู้อื่น ประการที่ ๓ หลักแห่งการพระนัยคือความได้
เสียโดยมิได้ มีคอบแทนกันเลย

ถ้าจะพิจารณาอีกทางหนึ่งซึ่งเห็นได้ง่ายกว่า ก็อาจ
กล่าวได้ว่า เหตุที่นายเขียวควรได้เงิน ๑ บาทจาก
นายแดงนั้นมีเพียง ๓ อย่าง ถ้าพ้น ๓ อย่างนี้ไป
นายเขียวก็ได้เงินจากนายแดงโดยประการไม่ดี เหตุ
๓ อย่างนั้น คือ

อย่างที่ ๑ นายเขียวได้ทำงานให้นายแดงเป็น
ราคา ๑ บาท (หลักการรับจ้าง)

อย่างที่ ๒ นายเขียวได้ให้ของแก่นายแดงเป็น
ราคา ๑ บาท (หลักการแลกเปลี่ยน)

อย่างที่ ๓ นายแดงรักนายเขียวจึงให้ โดยกรุณา
(หลักเสน่หา)

ผู้เล่นพระนัยได้ทรัพย์สินจากกันไม่ใช่โดยเหตุ ๓ อย่าง
นี้เลย จึงควรเห็นว่าได้เสียกันเพราะเหตุอื่นเป็นโทษ

เมื่อเราไต่กล่าวมาแล้ว ก็อาจมีคำค้านว่า
 ผู้มีเงินเล่นไฟกันตองละสต่างก็ ไม่ได้สำคัญที่การ
 ไต่เสีย เล่นเพื่อจะเพลินต่างหาก คำค้านเช่นนั้นเป็น
 การเอาของ ๒ อย่างไปรวมกัน คือความเพลินอย่าง
 หนึ่ง การพระนั้นอย่างหนึ่ง ของ ๒ อย่างนั้นอาจรวม
 ในที่เดียวและเวลาเดียวกันได้ แต่ไม่ใช่อันหนึ่งอัน
 เดียวกัน

เราไต่กล่าวมาแต่แรกแล้วว่าปัญหาชนิดนี้ตอบยาก
 ถึงจะตอบเกลี้ยงเกลามากที่สุดก็ขยี้จะพาให้ตอบได้ ก็
 สดวิสัยที่จะทำให้แจ่มแจ้งจนเห็นสว่างได้ทุกคน เราไม่
 หาญกล่าวที่เราไต่ตอบเกลี้ยงเกลามากแล้ว แต่การเข้ก
 ขยี้หาชนเช่นนั้น ย่อมเป็นการชวนให้คิดและเป็น
 เครื่องฝึกฝนขยี้

(หนังสือข้างบนนี้ แต่งเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน
 พ.ศ. ๒๔๗๗)